

راهکارهای اجابت دعا

آیت‌الله تهرانی می‌گوید: وقتی می‌خواهی از خدا تقاضا کنی، نگاهی هم به سوابق گذشته‌ات بکن و بگو: خدایا! مرا ببخش. بعد با صدق نیت، استغفار کن.

راهکارهای اجابت دعا/ چرا خدا به برخی دعاها پاسخ نمی‌دهد
آیت‌الله تهرانی می‌گوید: وقتی می‌خواهی از خدا تقاضا کنی، نگاهی هم به سوابق گذشته‌ات بکن و بگو: خدایا! مرا ببخش. بعد با صدق نیت، استغفار کن.

به گزارش خبرگزاری فارس، آیت‌الله مجتبی تهرانی از اساتید برجسته اخلاق در تازه‌ترین جلسه از جلسات اخلاق و معارف اسلامی ویژه ماه مبارک رمضان به موضوع ««اعمال و بخشش» پرداخت که مشروح آن در پی می‌آید:

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ؛ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ؛

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَاسْمَعْ دُعَائِي إِذَا نَادَيْتُكَ وَاسْمَعْ دُعَائِي إِذَا دَعَوْتُكَ وَأَقْبِلْ عَلَيَّ إِذَا تَجَيْتُكَ فَقَدْ هَرَبْتُ إِلَيْكَ وَوَقَفْتُ بَيْنَ يَدَيْكَ»

مروری بر مباحث گذشته

جملاتی که اول بحث در مباحث دعا مطرح می‌کنم از علی(ع) است و از مناجات‌های ایشان است. بحث ما این بود که ماه مبارک رمضان، ماه تلاوت قرآن و ماه دعا است؛ دعای به خیر برای خود و دیگران، حال چه مادی باشد و چه معنوی و به خصوص در لیالی قدر که به آن سفارش شده است.

عرض شد، در روایت موثق زراره داریم که شب نوزدهم، ليله تقدیر بود. یعنی شبی که مسائل موجودات را نسبت به سال آینده بررسی و اندازه‌گیری می‌کنند و در آن روایت داشت که شب بیست و یکم ليله ابرام است؛ یعنی در امشب آنچه را نسبت به شخص بررسی و اندازه‌گیری کرده‌اند، ثبت و ضبط می‌کنند و بعد آنچه را که نسبت به سال آینده مناسب دیده‌اند، در شب بیست و یکم قرار می‌دهند. عرض کردم اگر بنا باشد که بررسی و اندازه‌گیری‌ها بر محور سوابق باشد، یعنی براساس آنچه سال گذشته انجام داده‌ایم، سال آینده را برای ما ترسیم کنند، مصیبت است؛ لذا عرض کردم شب نوزدهم شب شرمندگی است.

ترسیم گذشته و ترسیم آینده

اینجا جمع شده‌ایم و خیلی ساده چه می‌خواهیم؟ بنده فکر می‌کنم که شما هم همین‌طور باشید. دو تا چیز می‌خواهیم. یک: ترسیم نسبت به گذشته، دو: ترسیم خوب نسبت به آینده.

چقدر بد بودیم! آیا می‌بخشی؟

ترسیم گذشته؛ به این معنا که ما بد کردیم و این قابل انکار نیست. سال گذشته این‌قدر گناه و خطا کردیم که خودمان نمی‌توانیم خطاهایمان را بشماریم، پس اولین چیزی که می‌خواهیم درخواست کنیم ترسیم گذشته است و آن اینکه: خدایا عفو کن! به تعبیری که در قرآن هم وجود دارد، «صفح جمیل» کن. خیلی ساده بگویم: خدایا! ندیده بگیر؛ امشب این‌طور با ما برخورد کن. صحیفه اعمال ما را که «نعوذ بالله»، به خطاهایمان آلوده شده است، پاک و تمیز کن، تا روی اینکه برای سال آینده تقاضا کنیم را داشته باشیم. اول باید تقاضای ترسیم گذشته را داشته باشیم؛ همان تعبیری که در روایات و از پیغمبر اکرم برای ليله قدر وجود دارد: از خدا طلب عفو کن و به تعبیر اهل معرفت ستاریت ناشی از غفاریت خدا را بخواهیم. به طوری که هیچ‌گونه تبعاتی نسبت به خطاهای گذشته‌مان برای ما نباشد.

چه مقدار از گناهانم بخشیده می‌شود؟

بعد آن وقت سراغ ترسیم می‌آییم. به این معنا که: خدایا! سال آینده را سال خوبی برای ما ترسیم کن، یعنی امر کن که سال خوبی

باشد. در اینجا مطلب مهمی است و به ذهن همه مان می آید که: ما ترمیم را از خدا تقاضا می کنیم و طلب عفو می کنیم؛ حالا سؤال پیش می آید: چون من یک موجود کوچک و محدود و کوتاه نظر هستم، پس تا چه حد خدا عفو می کند؟ بنابراین اول سؤال این است که آیا عفو می کند یا نه؟ و دوم هم چقدر؟

سؤال: چرا خدا به دعا پاسخ نمی‌دهد؟

روایتی است که عثمان بن عیسی از امام صادق (ع) نقل می‌کند. راوی می‌گوید: ««قلت؛ یعنی به حضرت عرض کردم: «آیتان فی کتابِ الله عَزَّ وَجَلَّ أَطْلَبُهُمَا فَلَا أُجِدُّهُمَا»؛ دو آیه در قرآن است که می‌خواهم ببینم مصداقی در خارج دارند یا ندارند؟ گشتم و مصداقی هم پیدا نکردم، «قَالَ وَ مَا هُمَا»؛ حضرت به او می‌گوید: آن دو آیه کدام است؟ در نقلی است که، «لا ادری ما تأویلُه»؛ نمی‌دانم که تأویل این دو آیه چیست؟ «وَ مَا هُمَا قُلْتُ قَوْلُ الله عَزَّ وَجَلَّ اَدْعُونِي اَسْتَجِبْ لَكُمْ»؛ این آیه که من را بخوانید، از من درخواست کنید و من جوابگوی درخواست شما هستم، «فَتَدْعُوهُ وَ لَا تَرَىٰ اِجَابَةً»؛ از خدا حاجت می‌خواهم اما از اجابت خبری نیست و به تعبیر ما می‌خوانم ولی پاسخی نیست. امام صادق (ع) فرمود: «قَالَ (ع) اَفْتَرَىٰ الله عَزَّ وَجَلَّ اَحْلَفَ وَعَدَهُ»؛ تو فکر می‌کنی که خدا خلف وعده می‌کند؟ یعنی وعده می‌کند و بعد به آن عمل نمی‌کند؟ «قُلْتُ لَا»؛ نه! چنین چیزی نیست، «قَالَ فَمِمَّ ذٰلِكَ»؛ بگو پس چه‌طور شده که می‌خواهی و بعد هم می‌بینی به اجابت نرسید و می‌گویی چنین چیزی نیست؟ علت آن چیست؟ حضرت به او می‌گوید: من علت آن را به تو می‌گویم. «قَالَ لَيْتِي اُخْبِرَكَ»؛ به تو خبر بدهم.

استجابات دعای مطیعین

در اینجا حضرت انسان‌ها را دو گروه می‌کند، «؛مطیع‌ها» و «؛عاصی‌ها». گروه اول: «؛مَنْ أَطَاعَ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ فِيمَا أَمَرَهُ ثُمَّ دَعَا مِنْ جِهَةِ الدَّعَاءِ أَجَابَهُ»؛ حضرت فرمودند: کسی که خدا را در آن امری که کرده اطاعت کند و بعد از خدا در آن جهتی که با او هم سو باشد، تقاضا کند، خدا جوابش را می‌دهد. «؛قُلْتُ وَ مَا جِهَةُ الدَّعَاءِ»؛ اما جهت دعا چیست؟

برای اجابت دعا چه کنیم؟

حضرت در اینجا مطیعین را کنار می‌گذارد و آن چیزی را که مبتلا به همه است و مربوط به عاصیان است وسط می‌کشد. حضرت می‌فرماید: «تَبْدَأُ فَتَحْمَدُ اللَّهَ وَ تَذْكُرُ نِعْمَةَ عَيْدِكَ؛ ابتدا نسبت به نعمت‌هایی که به تو عنایت کرده ثناگو باش، «وَتَمَّ تَشْكُرُهُ ثُمَّ تَصَلِّي عَلَى النَّبِيِّ (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم)؛ از خدا نسبت به نعمت‌هایش تشکر کن و به پیغمبر درود بفرست، «وَتَمَّ تَذْكُرُ ذُنُوبَكَ. مهم اینجا است. سراغ گناهانی که کردی برو، «وَتَقْتَرِفُ بِهَا؛ اعتراف کن. بگو: خدا! بد کرد. تک‌تکِ معصیت‌ها را در ذهن خود بیاور، «وَتَمَّ تَسْتَغِيثُ مِنْهَا؛ پس با این خطاهایت به خدا پناه ببر، «وَفَهَذَا جِهَةُ الدَّعَاءِ. بعد دارد: «وَتَعْتَرِفُ بِذُنُوبِكَ؛ تک‌تکِ گناهانی که به یادت می‌آید، «وَأَوْ يَمَا ذَكَّرْتَ مِنْهَا؛ هر چقدر که یادت آمد، «وَتُجْمَلُ مَا حَفِيَ عَلَيْكَ مِنْهَا؛ و اجمالاً آن‌هایی که در نظرت نیست، «وَتَقْتُوبُ إِلَى اللَّهِ مِنْ جَمِيعِ مَعَاصِيكَ؛ و بعد هم از تمام گناهانت توبه کن.

گناہانت را بہ ذہن پیاور نہ زبان!

171#& وَ أَنتَ تَتَوَىٰ اَلَّا تَعُوْدَ؛ گناهانی که کرده‌ای و یادت است به ذهن بیاور، نه اینکه به زبانت بیاوری و بعد در مورد آن‌هایی هم که یادت نیامد بگو: خدايا! همه خطاهایم را در نظر بیاور و بعد در مقابل خدا بنا را بر این بگذار که دیگر این کارها را نکنی. & 171#& وَ أَنتَ تَتَوَىٰ اَلَّا تَعُوْدَ؛ نیت کن که دیگر این کارها را نمی‌کنم، & 171#& وَ تَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ مِنْهَا بِتَدَامَةٍ؛ از گناهانت به خاطر پشیمانی واقعیات پوزش بطلب. & 171#& وَ صِدْقَ نِيَّةٍ وَ حَوْفٍ وَ رَجَاءٍ وَ يَكُوْنُ مِنْ قَوْلِكَ اللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَعْتَذِرُ اِلَيْكَ مِنْ ذُّوْبِیْ وَ اَسْتَغْفِرُكَ وَ اُتُوْبُ اِلَيْكَ فَاعْبَنِ عَلٰی طَاعَتِكَ.

دیگر اشتباه نمی‌کنم!

1718#؛ اِذْغُوْنِيْ اَسْتَجِبْ لِّكَمْ»؛ معنایش درست بر جای خود است، اما این در صورتی است که جهت دعا هم فراموش نشود. یعنی چه؟ یعنی وقتی می‌خواهی از خدا تقاضا کنی، نگاهی هم به سوابق گذشته‌ات بکن. اگر اشتباه کرده‌ای، اول معذرت خواهی بکن و بگو: خدایا! من را ببخش و بعد هم وقتی که می‌گویی بد کرده‌ام، نیت این باشد که دیگر خطایی مرتکب نشوی و بعد با صدق نیت، استغفار کن.

خدا از دل من آگاه است

خدا می‌فهمد که من از ته دل طلب بخشش می‌کنم یا نه؟ او شرمندگی من را بهتر از خودم درک می‌کند. حتی در روایت است که وقتی هنوز استغفار نکردی هم تو را می‌آمرزد. مهم این است که امشب خدا به دل من و تو نگاه می‌کند. این متن روایت است که: هنوز که استغفرالله را نگفته‌ای، صحیفه را پاک و تطهیرمان می‌کند. خدا این است.

پذیرش آنی توبه در ماه رمضان

اما باید اشاره کنم، امتیازهای بسیار مثبت دیگری برای جواب گویی خداوند، نسبت به غفران گناهانمان یعنی ترمیم گذشته و ترسیم خوب آینده هم داریم. چند روایت را می‌خوانم. یکی از آن‌ها را شب نوزدهم خواندم که این امتیازها را در امشب هم است. اول: روایتی از پیغمبر اکرم که: «يَقُولُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى فِي كُلِّ لَيْلَةٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ هَلْ مِنْ سَائِلٍ فَأُعْطِيَهُ سَوْلَهُ؟» هر شب از ماه رمضان خدا سه بار می‌فرماید: آیا کسی هست که از من درخواستی کند تا به او بدهم؟ «هَلْ مِنْ تَائِبٍ فَأَتُوبَ عَلَيْهِ؟» آیا کسی هست توبه و رجوع به من بکند تا ببذیرم؟ «هَلْ مِنْ مُسْتَغْفِرٍ فَأَغْفِرَ لَهُ؟» کسی هست که از من پوزش طلبد؟ اینکه لااقل بگوید: خدا! من بد کردم. همین که بگوید بد کردم، بلافاصله می‌آمرزد.

خداوند از هیچ چیز فروگذار نمی‌کند

امتیاز دیگری که به خصوص برای امشب داریم اینکه شب جمعه است، نسبت به شب جمعه مسائل خاص خود را دارد. از امام باقر(ع) است: «يُنَادِي اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لَيْلَادِي كُلَّ لَيْلَةٍ جُمُعَةٍ مِنْ فَوْقِ عَرْشِهِ مِنْ أَوَّلِ اللَّيْلِ إِلَى آخِرِهِ» امام باقر(علیه‌السلام) فرمودند: خداوند متعال، خودش، هر شب جمعه از فوق عرش، از اول شب تا آخر ندا می‌دهد، «أَلَا لَا عَبْدٌ مُؤْمِنٌ يَدْعُونِي لِدِينِهِ أَوْ دُنْيَاهُ؟» آیا عبد و بنده مؤمنی که به من ایمان دارد وجود دارد تا از من برای دین و دنیای خود درخواست کند که من جوابش را بدهم؟ «أَلَا لَا عَبْدٌ مُؤْمِنٌ يَدْعُونِي لِدِينِهِ أَوْ دُنْيَاهُ؟» آیا بنده مؤمنی هست که تا قبل از طلوع فجر نشده از من درخواست کند، من هم جوابش را می‌دهم. چه برای دنیایش بخواهد و چه برای آخرتش. خداوند هیچ چیزی فروگذار نمی‌کند. «أَلَا لَا عَبْدٌ مُؤْمِنٌ يَتُوبُ إِلَى مِنْ دُتُوبِهِ قَبْلَ طُلُوعِ الْفَجْرِ فَأَتُوبَ عَلَيْهِ؟» آیا بنده مؤمنی هست که تا قبل از طلوع فجر توبه کند و من توبه‌اش را قبول کنم؟ روایت مفصل است تا اینجا که: «أَلَا لَا عَبْدٌ مُؤْمِنٌ يَدْعُونِي لِدِينِهِ أَوْ دُنْيَاهُ؟» یعنی از سر شب تا طلوع فجر خدا این ندا را می‌دهد.

امتیازات امشب چیست؟

شب جمعه بودن یکی از امتیازات امشب است. یعنی هم ماه مبارک رمضان است و هم شب جمعه و هم از لیالی قدر است.

نیمه شب دعا کن

الآن، از نظر موقعیتی یکی از مواقعی است که دعا مستجاب می‌شود و آن ثلث آخر شب است. اگر وقت را سه قسمت کنیم، الآن ثلث آخر شب. از پیغمبر اکرم است که: «يَقُولُ رَسُولُ اللَّهِ (ص): إِذَا بَقِيَ ثُلُثُ اللَّيْلِ قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: «وَقَتِي ثُلُثُ آخِرِ شَبِّ مِی‌شود، خدا می‌گوید: «مَنْ ذَا الَّذِي يَسْتَكْشِفُ الضُّرَّ؟» چه کسی است که طلب کند تا من گره او را باز کنم؟ «أَكْشِفُ عَنْهُ؟» گرهات را خودم باز می‌کنم، «مَنْ ذَا الَّذِي يَسْتَرْزُقُنِي؟» چه کسی است که از من طلب روزی کند تا به او بدهم، «مَنْ ذَا الَّذِي يَسْأَلُنِي؟» و بعد دارد، «أَعْطِيهِ؟» همین که از من درخواست کند، به او می‌دهم.

به دوستی علی(ع) امیدوارم

خواستم این را به دوستانمان بگویم که به عمل خودم هیچ امیدوار نیستم، بلکه فقط امیدم به همین‌هاست؛ یعنی به وعده‌هایی که در این روایات و آیات به ما داده شده است. البته دست خالی هم نیستم. روایتی عرض می‌کنم: «يُرْوَى عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (ص) قَالَ: مَنْ أَحَبَّ عَلِيًّا قَبْلَ اللَّهِ تَعَالَى مِنْهُ صَلَاتُهُ؟» پیغمبر فرمودند: کسی که علی را دوست داشته باشد، خدا نمازش را قبول می‌کند، «وَصِيَامُهُ» روزه‌هایش را هم قبول می‌کند، «وَقِيَامُهُ» شب زنده‌داری‌هایش را هم قبول می‌کند. امشب، احیا گرفته‌ای؟ این را هم قبول می‌کند، چون تو علی را دوست داری؛ و بالاتر از همه: «وَأَسْتَجَابَ دُعَاءُهُ؟» یعنی دعا که بکند، دعایش را هم قبول می‌کند. پس بنابراین امشب ما همه چیز داریم.

آن چه صحنه‌ای بود؟

به خانه علی(ع) برویم. علی(ع) در بستر بود و اطراف بستر را فرزنداناش گرفته بودند. ابتدا به امام حسن(ع) رو کرد و با او سخن گفت و سفارشات کرد. بعد رو کرد به همه فرزنداناش و گفت: بعد از من از هر سو به سوی شما فتنه‌ها می‌آید. منافقین این امت کینه

دیرینه خود را از شما طلب می‌کنند و می‌خواهند از شما انتقام بگیرند، بر شما باد به صبر. بعد علی ساکت شد. یک مرتبه نگاهی به چهره حسین(ع) کرد. گفت: به خصوص نسبت به شما، که فتنه‌ها از هر سو می‌آید، بر شما باد به صبر. دوباره ساکت شد. دو مرتبه نگاهی به حسین کرد. گفت: یا ابا عبدالله! این امت تو را شهید می‌کنند، بر تو باد به تقوی و صبر. می‌نویسند: علی(ع) این جمله را که گفت بیهوش شد. به ذهن من این است که باید صحنه دردناکی در پیش چشم علی(ع) از روز عاشورا تمثیل کرده باشد که دیدن آن بیهوش بشود. آن چه صحنه‌ای بود؟